

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. Jahrgang 1928. Könyv- és művelődés-történeti cikkeken kívül, a könyvtári élet minden ágára kiterjedő tudományos értekezések, könyvészeti szemlék, bírálatok gazdag sorozatát tartalmazza az 1928-as évfolyam.

A könyvészeti cikkek sorát H. RABE nyitja meg *Laskaris Constantin XIV.* századbeli klasszikus kéziratgyűjtő és másoló tudományos munkásságának méltatásával. E. CROUS a cseh ősnymtatványokhoz nyújt bibliografiai kiegészítéseket. F. SCHILLMANN a porosz állami könyvtárban őrzött *Casella*-féle «nocce» kéziratgyűjteményt, az esküvők alkalmával Olaszországban divatos próza- vagy verses gratulációk szokását és elterjedését ismerteti. K. PREISENDANZ és P. LEHMANN a *Walahfrids* iratokról közölnek újabb adatokat. A. HIRSCHMANN a heidecki templomi könyvtár elkallódott és újból megkerült katalógusát mutatja be, melyben többek között *Temesvári Pelbárt Pomeriuma* is megvolt. Ismertető valószínűnek tartja, hogy a könyvtárt a harmincéves háborúban a svédek pusztították el. W. GÖBER *Melanchton* könyvtáráról, illetve az abból megtalált könyvekről számol be. HARNACK professzor arra a kérdésre ad feleletet, milyen korból ered a *Szentírás* biblia neve? Szerinte a II. vagy III. századból, s teljesen zsidó hagyomány. J. NOBEL a *Bibliotheca Indica* könyvészetét folytatja. G. KRÜGER a német- és külföldi egyetemi és állami könyvtárak nyomtatott olvasótermi katalógusait (az 1676. évi frankfurtival kezdve a sorozatot) időrendben ismerteti, s megállapítja, hogy a katalógusok készítésénél mindenkor az egyetemességre törekedtek. Az 1870-ben, 31 évi fennállás után megszűnt *Serapeum* című kiváló könyvészeti folyóirat újjászületését F. MILKAU tudatta az olvasóközönséggel. A *Koehlers*-cég egy lipcsei könyvkereskedő raktárában levő régi csonkapéldányokat megvásárolta, s a hiányzó számokat újranyomtatva, forgalomba hozta. A régi cikkek valósággal az újdonság ingerével hatottak. Az elsárgult lapokon a német könyvtári irodalom legkiválóbb neveit olvashattuk.

A Magyar Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ négy éves működéséről PASTEINER IVÁN számol be. Fejtegetési négy küzdelmes év vergődéseit és a magyar tudományos világ élniakarását tükrözik vissza. A külföldi tudományos intézetekkel való csereforgalomról adatokat közöl, s egyuttal bejelenti, hogy az 1900—1925 évekre terjedő magyar tudományos bibliografia elkészítése folyamatban van. Művelődéstörténeti szempontból nagy érdeklődésre tarthat számot A. PREDEEK cikke *Cristian Gabriel Fischer* kiváló königsbergi fizika-professzornak a XVIII. század első felében az európai könyvtárakban végzett tanulmányútjáról. A tudós kutató körülbelül száz könyvtárat tekintett meg. Elsősorban természettudományi munkák érdekelték, de kiváló figyelmet fordított a többi tudományzakra is. Éles szemmel, pompás megfigyelő képességgel

vizsgálja a könyvtárakat s egyikről-másikról sajnálattal állapítja meg, hogy csak egerek és patkányok tanyája; s a legtöbb hozzáférhetetlen és rendetlen. Az egyetem tudós tanárai a szakmájukba vágó könyveket egyszerűen lefoglalják a maguk számára, s a többivel nem törődnek. A szerzetesi és egyházi könyvtárakban talált rendről, s értékes könyvtáraikról különös dicsérettel emlékezik meg. *Fischer* a magyarországi könyvtárakat is megtekintette, azonban *PREDEK* a naplónak reánk vonatkozó részét a königsbergi könyvtárban már nem találta meg. Ugyancsak művelődéstörténeti fontosságú *W. DEETJEN* cikke egy XVIII. századbéli sikertelen könyvtári vizsgáról. Egy *Brodkorb* nevű egyén *Ernö Ágost* weimari herceg könyvtárába szeretett volna bejutni, de a háromtagú vizsgálóbizottság előtt nagyon fogyatékos ismeretekről tett bizonyosságot. Irodalomtörténeti fontosságú a *Grimm testvéreknek* és az *ifjabb Ágost braunschweigi hercegnek* könyvtárosi szerepe. Az előbbiekről *L. ZOEPF*, *Ágost* hercegről *P. Zimmermann* közöl érdekes adatokat. *H. A. KRÜSS* cikke a brit könyvtárak szövetségének Edinburgban tartott ötvenéves jubileumáról számol be, amelyen az európai könyvtárak képviselőinek egyhangu határozatával megalakították a nemzetközi könyvtári és bibliografiai egyesületet. Az egyezményt 14 állam képviselői írták alá. Az egyesület ötvenként tartja kongresszusait. Az *É. Am. Egyesült Államok* legrégebb könyvtárosképző iskolájáról, a *New-York State Library-School* működéséről egyévi tapasztalat alapján *S. FRAUENDORFER* számol be. A tanfolyam kétéves; tanítási idő heti 12 óra; a tanítás gyakorlati; kiterjed a legaprólékosabb könyvtári munkákra, s a résztvevőknek szinte gépies pontossággal, megszabott időre keil elvégezniök minden műveletet. A tanítási időből három óra katalogizálás, 2 szakozás, 3 válogatás, 2 «reference work» (felvilágosítás, útbaigazítás), 1 bibliografia s 1 amerikai könyvtártörténet. Az elméleti tanítás nem európai értelemben vett előadás, vagy felolvasás, hanem megbeszélésszerű, s a hallgatók az előadással kapcsolatban levő kérdésekre felvilágosítást kérhetnek tanáraiktól. Ugyancsak értékes és érdekes *A. JÜRGENS* tanulmánya az amerikai könyvtárak kulturális jelentőségéről, a tömegnevelés terén kifejtett óriási tevékenységéről, európai mértékkel fel sem mérhető forgalmáról, a könyvolvasás és kölcsönzés megkönnyítségét elősegítő liberális intézkedésekről, a könyvtáros és könyvtár amerikai értelemben vett fogalmáról — szerintük a könyvtáros nemcsak a könyv őrzője és kezelője «keeper of book», hanem a könyvekben megrögzített szellemi kincsek sáfára és közvetítője; s a könyvtár nemcsak raktár, hanem «central of intellectual life», a szellemi élet központja, melyből a könyvtárosok közreműködésével bárki meríthet —, a könyvtárak és állam kapcsolatáról, magánosoknak a könyvtárakkal szemben tanúsított áldozatkészségéről mond el sok érdekes és megszívlelni való dolgot. Az amerikai a könyvtárat megbecsüli, mert benne nemcsak ismereteinek hiányait pótló szövet lát, hanem az egyéni érvényesülésnek eszközét is. Ezért Amerikában a könyvtárakat mindenütt a város legelőkelőbb helyén építették fel, s díszesen képezték ki. A könyvtárak azonban nemcsak kulturális, hanem nemzeti és politikai missziót is teljesítenek, s főleg a bevándorolt idegenek elamerikaiását (beolvasztását) tekintik feladatuknak. *Jürgens* a fejlődés okait vizsgálva úgy látja, hogy az az elemi és alsóbb oktatás rend-

szertelenségében és fogyatékoságában keresendő. Amerika 10 éven aluli népességéből (1920-ban 60% volt analfabéta, (1910-ben még 77,9%) s ebből bennszülött amerikaiakra 20%, míg az idegenekre 13,10%, a négekre pedig majdnem 23,0% esik. Az amerikai könyvtárak jövő fejlődése szinte elképzelhetetlen arányú lehet, mivel a nagy vagyoni és áldozatkészség a filmtől kezdve a rádióig minden eszközt beállít az emberi művelődés eme nagy közvetítőjének szolgálatába.

A Z. kisebb cikkei közül kiemelendő még H. NEUBERT tanulmánya a könyvtári állványok befogadó képességének kiszámításáról; S. KÖGEL-é a könyvtári fotografiai eljárásokról; W. ALTMANN-é a zeneművek naplózásáról és szakozásáról; G. LEYH tanulmánya a népkönyvtárak autonómiájáról; K. LÖFFLER cikke a belga könyvtárakról. H. KRÜSS a könyvtárak és népszövetség viszonyáról, W. DRACHMANN a real-, vagy helyrajzi katalógusról; H. GRUNDMANN *Alexander (Sándor) minoritának* egy Apokalypsis-kommentárjáról értekezik. A többi cikket, könyvismertetést figyelmen kívül hagyva, elméleti és gyakorlati könyvtárosi szempontból legnagyobb érdeklődésre tarthat számot a német könyvtárosok göttingai vándorgyűlésén előadott tanulmányok sorozata. G. LEIDINGER müncheni könyvtáros nyomós érvekkel bizonyította be, hogy a könyvtártan ma már önálló tudomány, s ha a gyakorlati életpályákon megkövetelik a legkörülmektöbb elméleti és gyakorlati kiképzést, annál inkább meg kell követelni a könyvtári szolgálatban. A könyvtár tudományköre szigorúan körülhatárolható; elméleti része kiterjed a könyv- és könyvnyomtatás történetére, irodalmára, rendszerzetére, gyakorlati része pedig — *melyből csupán a katalógizálás tudományos munka* — magában foglalja az összes könyvtártechnikai eljárásokat, a könyv raktári elhelyezését, illetve forgalmát. A könyvtári szolgálat racionalizálása, tudományos szakrendszerek egységesítése, normál szakrendszer bevezetése már évek óta foglalkoztatja a német könyvtárosokat. A 24. gyűlés legértékesebb vitája kétségkívül e témák körül folyt le HANAUER, SCHNEIDER és PRINZHORN előadása kapcsán. A tizes- és normál-szakrendszer védői és ellenzői a vita folyamán igen sok értékes elméleti és a gyakorlati életben megvalósítható gondolatot vetettek fel, s WALTHER és PREDEEK javaslatára egyhangulag elhatározták a *Dewey-rendszer* 1927. évi brüsszeli katalógusának német nyelvre való fordítását, *nem annyira a szakrendszer, mint inkább a «Schlagwort» katalógus számára pompásan felhasználható 40.000 vezérszóból álló index kedvéért*. Azóta, mint tudjuk, a német fordítás meg is jelent a könyvpiacra.

A gyűlés a göttingai egyetemi könyvtár XVIII. századbeli híres könyvtárosa emlékének szentelt néhány percet, midőn HESSEL göttingai könyvtáros *Gottlob Heyne* életét és működését ismertette, aki a modern könyvtártan úttörői között a legkiválóbb helyet foglalta el. A modern könyvtárépítésről G. LEYH tartott előadást. Szerinte az a legtokéletesebb megoldás, mely a raktárrendszerből indulva ki, mint egy nagy kereskedelmi iroda, a szakok szerint emeltek elhelyezett olvasó- és kutató helyiségekkel áll a közönség rendelkezésére. Véleménye szerint a zürichi *Zentralbibliothek* ilyen ideális könyvtár. M. SCHNACKE a New-York Public Library könyvtárosa egy évi németországi tapasztalata alapján annak a véleményének adott kifejezést, hogy a német könyvtárak

semmivel sem állanak hátrább az amerikaiaknál, s a korlátozott anyagi erőkhöz mellett is hihetetlen nagy munkát végeznek tisztviselői. R. FICK a tudományos tisztviselők alapos bibliografiai kiképzését sürgette; G. PFANMÜLLER pedig azt fejtegette, hogy a felnőttek szellemi továbbképzése a tudományos könyvtárak feladata s ezt főleg azáltal érik el, ha elsősorban a tudományos könyvtárt alaposan ismertető vezetőkönyvecskét adnak a tanulmánygóv olvasó kezébe; egyszerű, s a gyakorlati élettel számoló katalógust készítenek a könyvtár állományáról, és sorozatos előadásokat tartanak időszakonként egy-egy közérdeklődésre számot tartó témakörből. A. JESINGER egy XVIII. századbeli könyvtári vizsgálóról számol be. F. STUHLMANN a német könyvtárak háborús gyűjteményeit ismertette; W. SCHULTZE pedig a tudományos könyvtárak és a modern szépirodalom címen tartott magas színvonalú előadást. Végül W. POEWE a porosz állami könyvtárak tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak fizetésrendezéséről és anyagi helyzetéről tartott alapos tanulmányt és kimutatta, hogy a hasonló tudományos képesítéssel bíró állami alkalmazottakkal szemben a porosz állami könyvtárosok meglehetősen hátrányban vannak. Indítványára a gyűlés elfogadta azt a határozati javaslatot, melyben a méltányos fizetésrendezést és jogviszonyaik szabályozását kéri az államtól.

DR. KEMÉNY GYÖRGY.

Bulletin du Bibliophile et du Bibliothécaire. 1929. május—októberi számok. Ez 1834-ben alapított s kitűnően vezetett szakfolyóirat szerkesztője VANDÉREM Fernand *Krónika* rovatában állandóan napirenden tartja valamely francia könyv «igazi első kiadásának» kérdését, gazdag tapasztalása és széles körre kiterjedő ismeretei alapján oktatja a francia bibliofileket. Ha számba vesszük a rendkívül nagyarányú francia könyvtermelést, el kell ismernünk, hogy francia bibliografusnak és értelmes bibliofilnek lenni nem a legkisebb feladat. Mellözve a kizárólag francia bibliofileket érdeklő cikkeket, néhány általánosabb érdekű cikkről kell megemlékeznünk. Így: a legrégebb francia könyvrekklám 1625-ből való. Igazán eredeti gondolata volt Pierre LE COMTE-nak, aki egy vallásos munkát nem saját, hanem egy szabadszájú frónak neve alatt adott ki. A kiadó az előszóban azután meg is magyarázza, hogy miért élt e fuffanggal. Nagyon érdekes HESSE Raymondnak a francia bibliofil társulatokról frott s az októberi fűzetben befejezett cikksorozata, amelyben az egyes társaságok történetét, kiadványait ismerteti. Kivonatolás helyett szerzőnek összefoglalását közöljük. «Az eddigiekben egy nagy képbe foglaltuk össze a háborúelőtti bibliofil-társulatok működését. A könyvillusztráció legkülönfélébb módszereit vették igénybe. PAILLET első munkája kitűnő talaj volt, melyből számos könyv fakadt. A bibliofilek több csoportban egyesültek: a műbarátok és az illusztrált könyvek kedvelői az Amis des Livres, Les Cent Bibliophiles, és a Le Livre Contemporain»-t alakították meg. Történészek és könyvbarátok alakítják meg Livre d'Art, a Les Amis du Livre Moderne és a Les XX. című társaságokat, melyek eredeti kiadásokat kedvelnek. Ezek a társulatok módot nyújtanak a művészeknek oly munkák létrehozására, amelyre könyvkiadók a nagy költségek miatt nem vállalkozhatnak. E társulatok mindegyike az elnököknek, vagy a vezetőknél akarátát és egyéni esztétikai meggyőződését valósítják meg, legyen nevük akár PAILLET, Henri BÉRALDI, Eugène RODRIGUEZ, Henri VEVEUR, Louis BARTHOU, Fernand